

Obvezanost tirja, da je vsa oseba činiteljeva udeležena pri dejanji, torej ne samo volja, nagon, čuvstva, sploh ne samo vsaka teh lastnostij posebej, nego vse moči telesa in duhá morajo se udeleževati dejanja, in to v soglasji s konečno svrho dejanja, v duhu namišljeno. Isto tako smatra tudi Kant to svobodo, o katerej pravi: „Ona (prosta volja) ni nič družega, nego osebnost sama t. j. svoboda in neodvisnost od stroja prirode, a smatrana kot možnost (lastnost) bitja, katera je podvržena svojim lastnim, od svojega razuma danim, čisto dejanskim zakonom, torej oseba, podvržena svojej lastnej osebnosti, katera pripada k „umovnemu svétu“.¹⁾ Ta „umovni svet“ se Kant-u vidi neodvisen od vse prirode, — kar je gotovo pretirana trditev. Opomniti mora se uže sedaj, da trdnih načel naravstvenih ni moči jemati od nikoder razven iz izkušenj in iz opazovanja prirode. (Dalje prihodnjič.)

¹⁾ Kritik der praktischen Vernunft, str. 104–5).

O popravkih po tiskovnem zakonu.

(Dalje.)

9. O zahtevi za vsprejem popravka dati je, ako se tirja, potrdilo.

Akoravno se vidijo te besede zakona neznatne, so vendar jako velicega pomena. Le žal, da ni določil zakon tudi kakšnih sredstev se ima stranka poprijeti, ako se jej neče dati potrdila o zahtevi za vsprejem popravka. Niti protivenja, dati zahtevano potrdilo, ni zakon s kaznijo zaprečil, niti ni določil, v kakšni obliki se ima napraviti potrdilo. S tem pa je zakon ustvaril zaveten kotiček, v koji se odgovorni urednik, ako ni popravljalec dovolj previden, skoro bi rekli, vsakokrat lahko skrije pred kaznijo.

Potrdilo namreč, s kojim popravljalec ne dokaže, da je sodišču predloženi popravek identičen z onim, ki se je zahteval od odgovornega urednika, ne velja nič, kajti toženec se vedno in, ako manjkajo drugi dokazi, popolnoma uspešno

lahko zagovarja, da je bil njemu predložen popravek ves drug in da je imel prepovedano vsebino.

10. Kedaj je torej odgovorni urednik upravičen zavrniti popravek?

Razun uže navedenih načel tisk. zakona merodajna so za to vprašanje še sledeča iz njih posneta določila:

1.) ako popravek zasebne osebe ni pravilno podpisan, kajti v tem slučaju manjka vsacega jamstva, da je popravljalec v istini „udeležena oseba“ v smislu §-a 19. tisk. zak.¹⁾ Vendar se pa ne sme zahtevati, da bi bil podpis morda legalizovan ali pa, če je popravek podpisan od popravljalčevega zastopnika, da bi se moral le-ta izkazati s posebnim pooblastilom. Take zahteve bi bile pretirane in protizakonite, kajti ovirale bi, da se popravek ponatisne brž, ko je mogoče.²⁾

Isto tako urednik popravkov ne sme le radi tega zavračati, ker nimajo poslovne številke, če imajo ostale znake uradnih spisov ali pa, če se razvidi uže iz njihove vsebine, da se popravlja v imenu oblastva³⁾.

2.) ako se sploh ali le deloma ne popravlja dogodb.⁴⁾

3.) ako ima popravek kaznjivo vsebino ali, ako se nahaja v njem le deloma predbacivanje kaznjivega dejanja, sme odgovorni urednik odkloniti cel popravek. Odgovorni urednik ni namreč zavezan, natančneje razmotrivati, ali so v popravku se nahajajoče razžaljive trditve resnične ali ne, oziroma ali se bodo za slučaj kazenske pravde dale dokazati ali ne. Taka preiskava bi kljubovala nujnosti, ki jo zahteva zakon v popravljalnem postopanju.⁵⁾

A niti izpustiti ne sme odgovorni urednik v tem slučaju onega nestvarnega, oziroma razžaljivega mesta, kajti s tem bi zakrivil prestop ek §-a 22. tisk. zak.⁶⁾.

¹⁾ Liszt, str. 184.

²⁾ Rzsodba vzklicnega sodišča z dne 10. decembra 1888, št. 2289, Gr. št. 97.

³⁾ Rzsodba vzklicnega sodišča z dne 9. majnika 1890, št. 966, Gr. št. 102.

⁴⁾ Rzsodba vzklicnega sodišča. Gr. št. 93.

⁵⁾ Rzsodba vzklicnega sodišča. Gr. št. 94.

⁶⁾ Plenarska rzsodba najvišjega sodišča z dne 17. aprila 1890, št. 1631 priobčena v prilogi ukaznega lista pravosodnega min. št. 557.

4.) v popravku se nahajajoča mnenja, kritike, polemike, upravičijo zavrnitev celega popravka.¹⁾

Opomniti se mora še, da ni potrebno, da se popravljalet pri vpošiljatvi popravka sklicuje izrecno na § 19. tisk. zak., marveč zadostuje, ako izrazi, da zahteva popravek v smislu tisk. zakona.²⁾

V popravku se nahajajoče nove dogodbe popravljajo se lahko zopet³⁾.

So se li dogodbe izzivajočega spisa natisnile „bona“ ali „mala fide“, je brez upliva, kar se tiče dolžnosti vsprejema popravka. Ako je napravljen popravek v smislu navedenih načel, mora se vsprejeti nepogojno ter ponatisniti nespremenjen in brez kakoršnega koli vpletka (§ 22. tisk. zak.⁴⁾ Pri uradnih popravkih ne sme vsprejeti uredništvo dotičnega lista, razven uže omenjenih, popravke zasebnih oseb zadevajočih omejitev, v isti številki, kjer se popravek ponatisne, niti dostavkov, niti opazek o vsebini⁵⁾ zadevne uradne objave.⁶⁾

11. Ako torej uredništvu perijodične tiskovine poslani popravek ugaja predpisom §-a 19. tisk. zak., potem ga mora odgovorni urednik najkasneje v „drugem listu, ki izide po stavljeni zahtevi“ ponatisniti⁷⁾, sicer bi zakrivil prestoppek §-a 21. tisk. zak.

¹⁾ Vzklicna razsodba z dne 31. decembra 1887, št. 2114, Gr. št. 98. in št. 93.

²⁾ Vzklicna razsodba z dne 30. marca 1889, št. 5430, Gr. št. 92.

³⁾ Vzklicna razsodba z dne 31. decembra 1887, št. 2114, Gr. št. 98.

⁴⁾ Plenarska razsodba najvišjega sodišča z dne 17. aprila 1890, št. 1631. Liszt, str. 181 je mnenja: „Gestattet sind bei von Privatpersonen ausgehenden Berichtigungen solche Bemerkungen, welche den Text nicht unterbrechen“. Mi smatramo gledé na jasno in strogo zakonovo določilo tudi take opombe nedopustnimi.

⁵⁾ O opazki, ki se nanaša na „stvarnost“ popravka sploh, mora se reči, da je opazka „o vsebini“ popravka, kajti abstrakten pojem „vsebina“ znači še le tedaj nekaj konkretnega, ako razumemo ž njim dogodka, iz kojih sestojata popravek.

⁶⁾ Liszt, str. 181: „Verbot der Glossirung“.

⁷⁾ Če ima odgovorni urednik utemeljene pomisleke proti popravku, potem je dvojno mogoče: a) on se molčé ne odzove zahtevi popravljalca, b) on naznani v zgoraj navedenem roku svoje pomisleke popravljalcu. K zadnje navedenemu činu ni po zakonu sicer nikakor zavezan, vendar se bode čestokrat poslužujoč se istega iznebil daljnih sitnostij. Ta čin utegne posebno takrat biti uspešen, ako se pomisleki nanašajo le na po-

Predno govorimo natančneje o tem prestopku, moramo rešiti dve velevažni predvprašanji. — Prvo zadeva „zastaranje pravice do popravka“¹⁾, drugo pa „juridični značaj prestopka § a 21. tisk. zak.“

S tem, da se objavi v perijodični tiskovini spis, oživi za osebo, o koji spis govori, (udeleženo osebo), oziroma za oblastvo „pravica do popravka“.

Ta pravica je neka posebnost tiskovnega zakona. Ona izvira iz § a 19. tisk. zakona in napravlja tako rekoč prehod med tem §-om in §-om 21. istega. Od svojega rojstva naprej, dokler ne zahteva popravljallec od odgovornega urednika vsprejema popravka, je — rekli bi v svojih otročjih letih — „latentna pravica“ in brez vsacega pravnega pomena.

Ako se odzove odgovorni urednik zahtevi popravljalčevi s tem, da popravek na zakoniti način ponatisne, ugasne zopet njegova pravica in je zadoščeno določilu § a 19. tisk. zak. Ako se pa odgovorni urednik brani popravek vsprejeti, oživi popravljalcu druga pravica, namreč „pravica do tožbe“ zaradi prestopka § a 21. tisk. zak.

S pomočjo te pravice pripomore se potom tiskovne pravde pravici do popravka do zakonite veljave. Do konca te pravde pa je pravice do popravka vtelesena v tožbeni pravici zaradi prestopka § a 21. tisk. zak.

Omenivši to, moramo še pripomniti, da so merodajna za naše vprašanje, zastara li pravica do popravka in kedaj, le zgoraj tako zvana „otročja leta“ iste („latentna pravica do popravka“) in da bomo v nastopnem le o njih govorili.

Liszt²⁾ je odgovoril na naše vprašanje o zastaranji pravice do popravka skratka, „da ista nikakor ne zastara“.

Nam se pa to mnenje ne vidi pravo, še manj pa samo ob sebi umevno. Zakonodavec ni rešil izrecno našega vprašanja. Ne preostaja nam torej drugzega, kakor da sklepamo iz ostalih za-

samezne besede oziroma vrste popravka, ki se dajo iz istega prav lahko izbacniti. Sicer bode tudi za slučaj, ako bode popravljallec vzdrževal svoj prvi zahtevek, važen moment za eventualno tiskovno pravdo.

¹⁾ Verjährung des „Berichtigungsrechtes“.

²⁾ Str. 182: „Eine Verjährung des Berichtigungsrechtes gibt es nicht“.

konovih določil, iz namena in duha zakona, kakor tudi iz splošnjih pravil o tem, kaj si je mislil o navedenem vprašanji.

§ 27. tisk. zak. določa, da ugasne kaznjivost prestopkov storjenih proti v drugem oddelku¹⁾ obseženim določbam najkasneje v 6 mesecih, računajoč od dneva, katerega je bil prestopek storjen²⁾.

Ako torej popravljalet tožbe radi prestopka po §-u 21. tisk. zak. ne vloži v 6 mesecih od dneva, ko je poslal uredništvu popravek, je ugasnila njegova pravica do iste in z drugimi besedami, do ugotovljenja svoje pravice do popravka (ugasne potom molčanja.)

(Dalje prihodnjič.)

¹⁾ Drugi oddelek obseza §-e 9 do 27, ki se nanašajo na določbe za vzdrževanje reda v tiskovnih zadevah.

²⁾ Na zastaranje — kot napravo javnega prava — ozirati se je uradoma. Razsodba kas. sodišča z dne 23. nov. 1875, št. 10857.

Kedaj in kakó naj se uporablja določilo §-a 1236. obč. drž. zak.?

Spisal dr. Rupert Bežek.

V kranjskih Slovencih vlada izključljivo rimski sistem dote in zaženila; včasih daje se tudi dota, ne da bi se obljubilo zaženilo; sem ter tje prinašata tudi zaročenca, naj si bo ženin ali nevesta, v zakon balo (opravo, opremo delščino).¹⁾ Redkokrat obeta se v Slovencih jutrina: darilo, katero mož obéta ženi prvo jutro. Pogostoma pa se ženi na primerlej obudovljenja odločuje kaka mrvica: udovščina, vender samostalneje. Navadno se namreč potem ne jemlje v poštveni dota, ni zaženilo. — Redkokedaj dovoli v Kranjcih zakonski drug drugemu užitek svojega premoženja za slučaj, če ga bi preživel; določuje se v to svrhu ali celo imetje ali pa le del imetja. Prosto razpolaganje se pa ne utesnjuje po takej obvezi. Ta do-

¹⁾ §-a 788. in 1231. obč. drž. zak.; na to primeri: Krainz: System des österr. Privatrechtes, II., 2, str. 340.